

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Hany Douskové a soudkyň Mgr. Adély Kaftanové a JUDr. Dany Slavíkové ve věci

žalobce: M. S. narozený dne
bytem
zastoupený advokátem Mgr. Janem Dáňou
sídlem Václavské náměstí 837/11, 110 00 Praha 1

za účasti: **AXA životní pojišťovna a. s.**
sídlem Lazarská 13/8, 120 00 Praha 2
zastoupená advokátem JUDr. Janem Malým
sídlem Sokolovská 5/49, 186 00 Praha 8
s adresou pro doručování:
Malé náměstí 124, 500 03 Hradec Králové

o nahrazení rozhodnutí Finančního arbitra a o zaplacení částky 52 189 Kč s příslušenstvím, k odvolání žalobce proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 2. prosince 2019 č. j. 37 C 134/2019-146

takto:

- I. Rozsudek soudu I. stupně **se potvrzuje.**
- II. Žalobce je povinen zaplatit účastnici AXA životní pojišťovna a. s. na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 8 228 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku k rukám zástupce účastnice advokáta JUDr. Jana Malého.

Odůvodnění:

1. Shora označeným rozsudkem soud I. stupně zamítl žalobu na nahrazení nálezu Finančního arbitra ze dne 29. 3. 2019, č. j. [REDAKCE] tak, že žalovaná (správně účastnice AXA životní pojišťovna a. s.) je povinna zaplatit žalobci částku 52 189 Kč spolu s 8,05% úrokem z prodlení ročně za dobu od 29. 10. 2017 do zaplacení, (výrok I.) a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované (správně účastnici AXA životní pojišťovně a. s.) na náhradě nákladů řízení částku 14 545 Kč (výrok II.).
2. Soud I. stupně rozhodoval o včas (§ 247 odst. 1 o. s. ř.) podané žalobě dle části páté o. s. ř. na nahrazení nálezu Finančního arbitra ze dne 29. 3. 2019, č. j. [REDAKCE] ve spojení s rozhodnutím Finančního arbitra o námitkách ze dne 9. 5. 2019, č. j. [REDAKCE] Finanční arbitr rozhodoval dle ust. § 8 a násl. zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, o návrhu žalobce (navrhovatele) proti účastnici AXA životní pojišťovně a. s. (instituci) na vydání bezdůvodného obohacení, které mělo na straně instituce vzniknout přijetím plnění (od navrhovatele) na základě neplatné smlouvy o investičním životním pojištění Comfort Plus č. [REDAKCE] ze dne 11. 11. 2009. Navrhovatel se ve správním řízení domáhal, aby mu instituce zaplatila částku 50 852 Kč s přísl. Rozhodnutími Finančního arbitra byl návrh pravomocně zamítnut.
3. Žalobce shledává neplatnost smlouvy o životním pojištění předně v tom, že uzavřením smlouvy nebyl sledován pojistný zájem jako nutný aspekt institutu pojištění (z obsahu pojistné smlouvy vyplývá, že účastnice na jejím základě spíše poskytovala investiční služby, protože smlouva obsahuje pouze složku investiční). Dalším důvodem neplatnosti smlouvy je dle jeho názoru to, že smlouva odporuje smyslu a účelu zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, jelikož na jejím základě byly účastnicí poskytovány služby, které podléhají regulaci a povolení podle tohoto zákona, a to bez příslušných povolení. Smlouva obchází nejen zákon č. 256/2004 Sb., ale i zákon č. 393/1999 Sb., o pojišťovnictví.
4. Soud I. stupně znovu projednal spor mezi účastníky o vydání tvrzeného bezdůvodného obohacení a dospěl k závěru, že Finanční arbitr o sporu rozhodl správně, neboť žalobcem uplatněný nárok je promlčen, přičemž účastnice promlčení namítla jak v řízení před Finančním arbitrem, tak v řízení před soudem. Žalobu proto zamítl, přestože kontaktoval neplatnost pojistné smlouvy (a tím i existenci žalobcem tvrzeného práva na vydání bezdůvodného obohacení).
5. Soud I. stupně před posouzením promlčení uplatněného nároku vyšel z následujících podstatných zjištění: Účastníci dne 11. 11. 2009 podepsali pojistnou smlouvu, v níž se žalobce zavázal hradit účastnici měsíčně pojistné. Žalobce účastnici na pojistném zaplatil celkem 93 837 Kč, poslední měsíční pojistné bylo zaplaceno dne 7. 12. 2015. Protože žalobce pojistnou smlouvu vypověděl ke dni 4. 2. 2016, vyplatila účastnice žalobci dne 9. 2. 2016 odkupné ve výši 41 648 Kč. Návrh k Finančnímu arbitrovi pak žalobce podal dne 28. 12. 2017.
6. Žalobcův nárok na vydání bezdůvodného obohacení posuzoval soud I. stupně (za použití ust. § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - dále jen „o. z.“) podle ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník účinný do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“). Podle téhož právního předpisu posuzoval i promlčení nároku včetně počátku běhu a délky promlčecí lhůty (§ 3036 o. z.). Aplikoval ust. § 107 odst. 1 obč. zák., podle kterého se právo na vydání plnění bezdůvodného obohacení promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.

7. Zdůraznil, že pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty práva na vydání bezdůvodného obohacení je rozhodný okamžik, kdy se oprávněný skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal, přičemž touto vědomostí se nemíní znalost právní kvalifikace, nýbrž znalost skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovodit. Schopnost ochuzeného relevantní fakta právně kvalifikovat není rozhodná (viz rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2892/2012, ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3166/2009, ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 25 Cdo 2581/98, ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009 a ze dne 18. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 2553/2018). Podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu byla-li nabyta majetková hodnota v souladu s kontraktem stíženým absolutní neplatností, odvíjí se běh promlčecí doby se subjektivně určeným počátkem od okamžiku, kdy se ochuzený dozvěděl o skutečnostech, jež uvedenou neplatnost zakládají, přičemž je bez významu, zda má oprávněný dostatečné právní znalosti, aby byl subjektivně schopen uvedené skutkové okolnosti posoudit a sám dospěl k závěru o neplatnosti dané smlouvy (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 28 Cdo 2373/2016).
8. Soud I. stupně připomněl, že při postupném pokračujícím získávání majetkového prospěchu se z hlediska promlčení považují za samostatné ty nároky na vydání plnění bezdůvodného obohacení, které vznikly ze samostatných oddělitelných případů bezdůvodného obohacení, i když jde o stejné subjekty a stejné skutkové podstaty bezdůvodného obohacení (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 33 Cdo 466/2014).
9. Soud I. stupně vyšel ze zjištění, že žalobce uplatňuje souhrn práv na vydání bezdůvodného obohacení založených jednotlivými platbami pojistného a dovodil, že pro uplatnění každého jednotlivého práva běží zvláštní subjektivní (i objektivní) promlčecí lhůta. Za okamžik, kdy se žalobce dozvěděl všechny rozhodné skutkové okolnosti (kvalifikované tak, že se přijetím konkrétní platby pojistného na jeho úkor instituce obohatila), pokládal soud I. stupně den uskutečnění každé jednotlivé platby pojistného. Protože žalobce uskutečnil všechny platby pojistného dříve, než dva roky před zahájením řízení před Finančním arbitrem, jsou všechna jím uplatněná práva na vydání bezdůvodného obohacení promlčena. Protože účastnice promlčení namítla, nelze tato práva přiznat.
10. Stejně jako Finanční arbitr, konstatoval i soud I. stupně, že k promlčení tvrzených nároků nedošlo vinou účastnice a námitku promlčení proto nelze pokládat za projev zneužití práva na úkor žalobce. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012 sp. zn. 30 Cdo 3825/2011 zdůraznil, že korekce námítka promlčení dobrými mravy je přípustná jen za situace, že by námitka byla výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí lhůty nezavinil a vůči němuž by za takové situace byl zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí lhůty nepřiměřeně tvrdým postihem. V posuzovaném případě takové okolnosti prokázány nebyly a důvodem, proč řízení (před Finančním arbitrem) nebylo zahájeno včas, leží výhradně na žalobci.
11. Výrok o nákladech řízení soud zdůvodnil ust. § 142 odst. 1 o. s. ř. a úspěšné účastnici přiznal proti neúspěšnému žalobci právo na plnou náhradu nákladů řízení v částce 14 545 Kč. Tato částka zahrnuje odměnu za zastoupení advokátem dle vyhlášky č. 177/1996 Sb., tj. odměnu za 3 úkony právní služby po 3 100 Kč (převzetí a příprava zastoupení, vyjádření k žalobě a účast na jednání soudu dne 2. 12. 2019) dle ust. § 7 a § 11 odst. 1 písm. a), d) a g) vyhlášky, 3x paušální náhradu hotových výdajů advokáta po 300 Kč dle § 13 odst. 4 vyhlášky, náhradu cestovních výdajů za cestu advokáta osobním motorovým vozidlem k jednání soudu I. stupně z Hradce Králové do Prahy a zpět ve výši 1 234,64 Kč (spotřeba dle TP 5,4/3,7/4,4 l/100 km, cena nafty 33,60 Kč/1 l, sazba zákł. náhrady 4,1 Kč/1 km, počet km 220), náhradu za ztrátu času advokáta

na cestě k jednání soudu a zpět, tj. 8 půlhodin po 100 Kč, dle ust. § 14 odst. 3 vyhlášky a zvýšení souhrnu odměny a náhrad advokáta o 21% DPH.

12. Rozsudek soudu I. stupně napadl včasným odvoláním žalobce. Navrhl, aby odvolací soud rozsudek změnil tak, že žalobnímu návrhu bude vyhověno.
13. Dle žalobce soud I. stupně chybně stanovil počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty (promlčecích lhůt), přičemž dostatečně nezohlednil specifika řešeného sporu. Jednotlivá ujednání, která vedou k neplatnosti pojistné smlouvy, sama o sobě problematická nejsou. K dovození neplatnosti pojistné smlouvy je třeba vzít v úvahu vzájemné souvislosti ujednání a kontext jejich uplatnění v rámci složité pojistné materie, což je mimo schopnosti běžného spotřebitele. Závěry vedoucí k neplatnosti jsou komplexní a není možné je omezit pouze na znalost souhrnu jednotlivostí. Žalobce si bez odborné pomoci neměl šanci subjektivně uvědomit, že by tyto jednotlivosti mohly vést k tak závažným právním následkům jako je neplatnost pojistné smlouvy. Pojistná smlouva včetně pojistných podmínek je mnohostránkovým dokumentem, pro běžného spotřebitele nesrozumitelným. Pojistnou smlouvu spotřebitel sjednává s renomovanou pojišťovnou za pomoci renomovaného pojišťovacího zprostředkovatele, jim logicky důvěřuje a od nich si nechá podmínky smlouvy vysvětlit. Za takové situace nemá možnost uvědomit si okolnosti způsobující neplatnost smlouvy, i kdyby se v textu smlouvy nacházely.
14. Žalobce je přesvědčen, že návrh na vydání bezdůvodného obohacení podal k Finančnímu arbitrovi v otevřené promlčecí lhůtě, a že účastníci (institucí) vznesená námitka promlčení v rozporu s dobrými mravy. Soud I. stupně se s rozsáhlou argumentací žalobce, že námitka promlčení je výkonem práva v rozporu s dobrými mravy, řádně nevypořádal a nevzal ji při rozhodování v úvahu. Tím bylo dle žalobce porušeno jeho právo na spravedlivý proces (při jednání odvolacího soudu žalobce poukázal na aktuální nálezy Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2020 sp. zn. III. ÚS 2552/18).
15. Žalobce trval na tom, že neplatnost pojistné smlouvy způsobila výlučně účastnice, neplatnost nemohl žalobce jako průměrný spotřebitel včas a bez odborné pomoci odhalit (pojistná smlouva je smlouvou adhezní, smluvní podmínky stanoví pojistitel a žalobce neměl možnost do nich zasahovat, smluvní ujednání jsou pro průměrného spotřebitele ve svých detailech obtížně uchopitelná). Žalobce neměl při uzavírání smlouvy podezření, že by smlouva mohla být neplatná, neboť smlouvu uzavíral s renomovanou pojišťovnou, která má povinnost jednat s odbornou péčí, a spadá pod dohledovou činnost České národní banky. Žalobce neplatnost pojistné smlouvy nemohl rozumně předpokládat a ani v průběhu pojištění neměl důvody pochybovat o platnosti smlouvy, od uzavření smlouvy žalobce plnil své smluvní povinnosti, řádně platil pojistné. Zánik nároku v důsledku námitky promlčení je pro žalobce nepřiměřeně tvrdým postihem, přináší závažné sociální důsledky, neboť platby pojistného jsou pro žalobce významnou položkou. Pojistná smlouva byla uzavřena s úmyslem zhodnotit vložené finanční prostředky a žalobce byl přesvědčen, že v budoucnu ekonomicky zabezpečí sebe a své blízké. Pojistné pak bylo určeno k vytváření investiční složky investičního životního pojištění, z něho mělo být generováno budoucí pojistné plnění. Tato část pojistného tedy účastníci nikdy neměla připadnout. V případě konstatování promlčení účastníci případnou finanční prostředky, na které nemá na základě pojistné smlouvy nárok. Účastnice pak má takových pojistných smluv uzavřeno mnoho, z její strany nejde o ojedinělý exces. Účastnice se úmyslně snaží obejít regulaci poskytování investičních služeb, aby takové služby mohla pod formou pojistné smlouvy za účelem dosažení většího zisku bez převzetí jakéhokoliv pojistného rizika poskytovat i jako pojišťovna. Přijetí námitky promlčení by znamenalo poskytnutí soudní ochrany instituci, která vědomě porušuje právní předpisy České republiky. Pojistná doba v případě smluv o životním pojištění obvykle činí mnoho let, čímž mnohonásobně převyšuje délku promlčecí lhůty stanovené v zákoně pro právo na vydání

bezdůvodného obohacení, což je zjevně nevyvážené. Pojistník plní své závazky ze smlouvy na počátku pojištění, pojišťovna plní svůj závazek na konci pojištění, tato asymetrie je vůči pojistníkovi jako spotřebiteli při posuzování promlčení zjevně nespravedlivá a měla by být při posuzování námitky promlčení vzata v úvahu. Námitku promlčení pak vznáší subjekt, který není v dobré víře (viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 329/2010 ze dne 9. 12. 2010). Účastnice si musela být vědoma, že nesjednává pojištění v materiálním smyslu, což vede nutně k neplatnosti pojistné smlouvy, a že přijímání pojistného plnění na základě takové smlouvy vede k bezdůvodnému obohacení na její straně.

16. Účastnice navrhla potvrzení napadeného rozsudku jako věcně správného, i když se ohradila proti závěru soudu I. stupně o neplatnosti pojistné smlouvy.
17. Odvolací soud přezkoumal rozsudek soudu I. stupně včetně řízení, které jeho vydání předcházelo, dle ust. § 212 a § 212a o. s. ř. Dospěl k závěru, že odvolání není důvodné.
18. Odvolací soud neshledal, že by soud I. stupně tím, jak odůvodnil napadený rozsudek, porušil právo žalobce na spravedlivý proces. Soud I. stupně se vypořádal s právní argumentací žalobce dostatečně. Závěry soudu I. stupně o tom, že v řízení uplatněný nárok je promlčen a nelze jej proto přiznat soudním rozhodnutím (a rozhodnutím Finančního arbitra), vyznívají srozumitelně a logicky, přičemž rozsah vysvětlení, proč námitka promlčení ze strany účastnice není rozporná s dobrými mravy, odpovídá míře právní závažnosti žalobcovy argumentace v uvedeném směru. To, že soud I. stupně v některých dílčích právních otázkách zopakoval závěry Finančního arbitra (či na ně odkázal), automaticky neznamená, že by k těmto závěrům přistupoval nekriticky či že by se s nimi kvalifikovaně nevypořádal.
19. Soud I. stupně zcela správně pokládal žalobou uplatněný nárok za soubor dílčích nároků na vydání bezdůvodného obohacení vzniklých ze samostatných oddělitelných případů bezdůvodného obohacení – z oddělitelných plateb pojistného. Zcela správně pak posuzoval běh subjektivních promlčecích lhůt u každého ze žalobcem uplatněných dílčích nároků podle ust. § 107 odst. 1 obč. zák. Správně konstatoval, že pro počátek běhu subjektivní dvouleté promlčecí lhůty je vždy rozhodný den, kdy se žalobce dozvěděl o tom, že na jeho úkor došlo k získání tvrzeného bezdůvodného obohacení a že obohacení získala účastnice.
20. Již v roce 2008 byla ustálena judikatura Nejvyššího soudu tak, že z hlediska posouzení počátku běhu dvouleté promlčecí lhůty dle ust. § 107 odst. 1 obč. zák. je rozhodující subjektivní moment, kdy se oprávněný dozví okolností, které jsou relevantní pro uplatnění jeho práva u soudu. Touto vědomostí se míní znalost takových skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovodit. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy je rozhodující subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná. Není významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1840/2008 a v něm citovaná rozhodnutí). Nutno zdůraznit, že uvedené závěry nebyly v judikatuře Nejvyššího soudu přehodnoceny (viz výše zmíněná rozhodnutí, na která odkázal soud I. stupně). V posuzovaném případě byla tvrzená neplatnost pojistných smluv objektivně odvoditelná ze smluv samotných. Se smlouvami samotnými pak žalobce byl seznámen v okamžiku jejich uzavření. Další skutkovou okolností nutnou pro vznik tvrzeného bezdůvodného obohacení je poskytnutí plnění dle neplatné smlouvy. Vědomost žalobce o tom, co sám plnil účastnici, spadá v jedno s postupnými platbami pojistného.

21. K závěru soudu I. stupně, že vznesení námitky promlčení ze strany účastnice není rozporné s dobrými mravy, nemá odvolací soud co dodat. Žalobce ve prospěch svého opačného názoru argumentuje okolnostmi, z nichž dovozuje neplatnost smlouvy o pojištění a vznik nároku na vydání bezdůvodného obohacení, a nikoliv okolnostmi, které zapříčinily uplatnění souhrnného nároku u Finančního arbitra po uplynutí všech dílčích promlčecích lhůt. Odvolací soud znovu opakuje, že včasné uplatnění tvrzeného nároku v řízení před Finančním arbitrem či v řízení před soudem bylo plně v rukou žalobce a že v argumentaci žalobce nezaznívá nic o tom, že by účastnice jakýmkoliv svým jednáním způsobila či spoluzpůsobila marné uplynutí všech dílčích promlčecích lhůt.
22. Odkaz žalobce na právní názory vyjádřené v nálezů Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2552/18 je nepřipadný, neboť skutkové okolnosti věci projednávané Ústavním soudem pod uvedenou spisovou značkou se od okolností této věci podstatně odlišují. V případě projednávaném Ústavním soudem bylo shledáno, že dlužník namítající promlčení (pojišťovna, u níž byla pojištěna neschopnost stěžovatelky splácet úvěr) svou předchozí komunikací se stěžovatelkou spoluzpůsobil to, že stěžovatelka proti němu podala žalobu (o nezaplacené pojistné plnění, resp. o náhradu škody představované částkou, o níž se zmenšil majetek stěžovatelky v důsledku toho, že za ni úvěrové povinnosti vůči bance neplnila pojišťovna, ač tak na základě hlášené pojistné události učinit měla) po uplynutí promlčecí lhůty.
23. Odvolací soud proto rozsudek soudu I. stupně dle ust. § 219 o. s. ř. jako věcně správný potvrdil včetně rovněž správného výroku o nákladech řízení.
24. Odvolací soud dodává, že svým rozhodnutím (v souladu s ust. § 13 o. z.) navazuje na rozhodovací praxi reprezentovanou rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 23. 6. 2020, č. j. [REDAKCE] který byl vydán v řízení (dle části třetí o. s. ř.) o žalobě na vydání obdobným způsobem získaného bezdůvodného obohacení (plněním pojistného AXA životní pojišťovně a. s. na základě obdobně formulované smlouvy o životním pojištění).
25. Výrok o nákladech odvolacího řízení vychází z ust. § 142 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s ust. § 224 odst. 1 o. s. ř. Odvolací soud úspěšně účastnici přiznal proti neúspěšnému žalobci právo na náhradu nákladů řízení v částce 8 228 Kč. Tato částka zahrnuje odměnu za zastoupení advokátem dle vyhlášky č. 177/1996 Sb. za 2 úkony právní služby (vyjádření k odvolání a účast na jednání odvolacího soudu) po 3 100 Kč dle ust. § 7, § 9 odst. 4, písm. d) a ust. § 11 odst. 1 písm. k) a g) vyhlášky, 2x paušální náhradu hotových výdajů advokáta po 300 Kč dle § 13 odst. 4 vyhlášky a zvýšení souhrnu odměny a náhrad o 21% DPH v částce 1 428 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat dovolání k Nejvyššímu soudu ČR do dvou měsíců od doručení písemného vyhotovení rozsudku za podmínek uvedených v ust. § 237 o. s. ř. prostřednictvím Obvodního soudu pro Prahu 2.

Praha 27. srpna 2020

JUDr. Hana Dousková v. r.
předsedkyně senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje Beata Szturcová.